

Sdružení pěstounských rodin z.s.
Anenská 10
602 00 Brno

T +420 543 249 141
E info@pestouni.cz
W www.pestouni.cz

DATOVÁ SCHRÁNKA: auuu8y3
IČ: 64326471
BANKA: 2700255345/2010

Stanovisko Sdružení pěstounských rodin k náhradnímu mateřství.

V reakci na případ rozsáhlého obchodu s novorozenci, které ukrajinské matky na území České republiky rodily za úplaty pro cizince, a na snahy zákonodárců na tuto situaci reagovat, se Sdružení pěstounských rodin rozhodlo vydat stanovisko k náhradnímu mateřství.

V České republice není náhradní mateřství právně ukotveno. Zmiňuje je občanský zákoník, a to v souvislosti s osvojením dítěte: „Osvojení je vyloučeno mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. To neplatí v případě náhradního mateřství“ (ustanovení §804 zákona č 89/2012 Sb.). Náš právní řád tedy s institutem náhradního mateřství počítá, nicméně ho dále právně neupravuje. Náhradní mateřství se tak ocitá v tzv. „šedé zóně.“

Náhradním mateřstvím se rozumí proces, kdy žena prostřednictvím metod asistované reprodukce odnese ve své děloze embryo se záměrem předat narozené dítě další osobě, příp. osobám. Protože právní matkou dítěte je podle českých zákonů ta, která dítě porodila, náhradní matka se po porodu dítěte vzdá. Obvykle je muž –žadatel považován za otce na základě svého souhlasu s umělým oplodněním (dle § 778 OZ), nebo spolu s náhradní matkou učiní prohlášení o otcovství před matričním úřadem, příp. soudem (dle § 779 OZ). Je tak zapsán v rodném listu dítěte. Má-li muž manželku, ta pak zažádá o osvojení dítěte. O osvojení tak rozhoduje soud. Náhradní matce nelze v souladu se zákonem vyplatit odměnu za odnošení dítěte. Lze však kompenzovat náklady za ušlý zisk, lékařskou péči, náklady na proces umělého oplodnění a jiné výdaje.

Zmíněné ustanovení §804 zákona č 89/2012 Sb. občanského zákoníku reflektuje situaci, kdy je náhradní matka příbuznou, většinou v přímé linii, s matkou –žadatelkou. Jedná se o altruistickou formu náhradního mateřství, kdy je motivací náhradní matky nezištná snaha pomoci neplodnému páru. Častějším případem bývá tzv. komerční forma náhradního mateřství, kdy se motivací stává odměna za odnošení dítěte.

Tak je tomu i u vyšetřované kauzy ukrajinských matek. Podle našeho právního řádu může náhradní mateřství vést k naplnění skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi. Domníváme se, že „surogátní smlouva,“ která náhradní matku degraduje na „chodící inkubátor“ a **dítě považuje za předmět nikoliv za subjekt práva, odporuje dobrým mravům a je eticky nepřijatelná**. Smlouva o surogátním mateřství de facto legalizuje obchod s dětmi. Náhradní mateřství dle našeho mínění nelze považovat za altruistický akt pomoci. Kromě toho, že ženu a dítě staví do pozice předmětů, s nimiž lze obchodovat, náhradní mateřství pošlapává lidskou důstojnost náhradní matky i dítěte.

Zmíněné (a mnohé další etické i právní) problémy provázející proces náhradního mateřství jsou vysokou cenou za domnělé právo osob na potomka. Genetická vazba či „asistence při výrobě dítěte“ negarantuje dobrý vztah mezi rodiči a dětmi. Plnohodnotné rodičovské vazby vznikají i u dětí osvojených nebo v pěstounské péči.

Sdružení pěstounských rodin se staví za explicitní zákaz provádění procedury náhradního mateřství v ČR.

Právní regulaci, jakkoliv přísnou, vnímáme spíše jako hrozbu než jako pomoc. Považujeme za smysluplnější obrátit pozornost zákonodárců k eticky čistým cestám k rodičovství, tedy ke zjednodušení procesu adopce a podpory pěstounských rodin.

V Brně dne 21.7.2022

Za Sdružení pěstounských rodin
Mgr. Ing. Pavel Šmýd, předseda spolku